

ΤΑΞΗ: Β' ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ/ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ημερομηνία: Σάββατο 3 Ιανουαρίου 2015

Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

A.¹ Ο αρθρογράφος αναφέρεται στον ετεροκατευθυνόμενο ρόλο της τηλεόρασης και στο αντίπαλο δέος της, τα σύγχρονα ψηφιακά μέσα πληροφόρησης. Αρχικά υποστηρίζει ότι τα τηλεοπτικά κανάλια προβάλλοντας, προκαταβολικά, επεισόδια, καλλιέργησαν ένα κλίμα συμπλοκής, γεγονός που ωστόσο δεν προκάλεσε καμία αντίδραση. Την ίδια πρακτική εφάρμοσαν και στα γεγονότα της 6^{ης} Δεκεμβρίου, καθώς συνειδητά διαστρέβλωσαν τα συμβάντα, συντελώντας στην πραγματοποίηση μεγαλύτερων επεισοδίων. Βέβαια, τα παραδοσιακά μέσα εξυπηρετούν τα συμφέροντα της εξουσίας, με χαρακτηριστική την προσπάθειά τους να αποδώσουν τα αίτια της κρίσης στην κοινωνία. Καταλήγει στη θέση ότι η κοινωνία πλέον έχει απομυθοποιήσει το ρόλο της τηλεόρασης και επιδιώκει την ενημέρωση από τα σύγχρονα, αντικειμενικότερα ψηφιακά μέσα που καθιστούν τον κάθε πολίτη ταυτόχρονα πομπό και δέκτη των γεγονότων της επικαιρότητας.

B1.² Ο πολίτης σήμερα έχει παραγκωνίσει την τηλεόραση και προτιμά την πληροφόρησή του από τα ψηφιακά μέσα. Πιο συγκεκριμένα, οι ρυθμοί ανάπτυξης της ψηφιακής τεχνολογίας, σε συνδυασμό με την προπαγανδιστική και κατευθυνόμενη πληροφόρηση των παραδοσιακών μέσων, έχουν αλλάξει τα δεδομένα, υποβαθμίζοντας το ρόλο της τηλεόρασης. Η κοινωνία έχει στραφεί στην ενημέρωση από ειδησεογραφικές ψηφιακές πλατφόρμες που δίνουν τη δυνατότητα πλουραλισμού των ειδήσεων και πολυφωνικότητας, τη στιγμή που προσφέρουν στο χρήστη το πλεονέκτημα να καταστεί ο ίδιος πομπός και δέκτης της είδησης.

B2.³ Τα αστέρια που χαρακτηρίζουν την είδηση είναι:

- 1. Εγγύτητα:** (τα γεγονότα διαδραματίζονται στα Εξάρχεια). Με την αναφορά σε κοντινό τόπο προκαλείται μεγαλύτερο ενδιαφέρον στο κοινό.
- 2. Εκρηκτικότητα:** (περιγράφονται έντονα συγκρούσεις και εντάσεις π.χ. πολιορκία της Γάζας, ιπτάμενοι αναρχικοί, βομβιστές, επαναστατικό

¹ Έκφραση- Έκθεση, Ενιαίο Λύκειο, β' τεύχος, σελ 262-267

² Ο συγκεκριμένος τύπος άσκησης υποδεικνύεται από την Τράπεζα θεμάτων του ΙΕΠ για τη Β' Τάξη Λυκείου

³ Έκφραση- Έκθεση, Ενιαίο Λύκειο, β' τεύχος, σελ 63

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2015
Α' ΦΑΣΗ

E_3.ΑΝλ2Γ(α)

parkour, αστυνομικά σχέδια, κομάντο, συνοδεία ελικοπτέρων). Οι αναφορές αυτές προκαλούν έντονη ανησυχία για την έκρυθμη κατάσταση και την υπόθαλψη του συγκρουσιακού κλίματος από τα Μέσα Ενημέρωσης.

3. **Επικαιρότητα:** Τα γεγονότα είναι πρόσφατα (6^η Δεκεμβρίου). Όσο πιο πρόσφατα είναι τα γεγονότα, τόσο πιο μεγάλη εντύπωση προκαλούν.
4. **Σπουδαιότητα:** Η είδηση είναι σημαντική για την κοινωνία, γιατί τα κανάλια ευνοούν το συγκρουσιακό κλίμα και διαταράσσουν την κοινωνική ισορροπία.
5. **Συνέπειες:** Η δραματοποίηση και η μεγαλοποίηση των γεγονότων από τα Μ.Μ.Ε έχει ως συνέπεια την ανησυχία για ακόμα μεγαλύτερες αυθαιρεσίες στο χώρο τους.

Η συγκέντρωση τόσων αστεριών στην είδηση την καθιστά ιδιαίτερα σημαντική, γιατί προσελκύει το ενδιαφέρον του τηλεοπτικού κοινού.

Υποσημείωση: Στην είδηση διαφαίνεται επίσης η **εκκρεμότητα**, γιατί ενισχύει την αγωνία για την πορεία των επεισοδίων. Ωστόσο, δεν προκαλεί τη **συγκίνηση** των τηλεθεατών ούτε **χαρακτηρίζεται από σπανιότητα**, γιατί και στο παρελθόν έχει ακολουθηθεί ανάλογη τακτική από τα τηλεοπτικά κανάλια.

- Γ1.⁴** Στο απόσπασμα του κειμένου το ύφος του αρθρογράφου είναι απλό, οικείο, άμεσο και ταυτόχρονα ειρωνικό, σατυρικό και καταγγελτικό.

Στοιχεία που καθιστούν το ύφος απλό και οικείο είναι η κυριαρχία της αναφορικής χρήσης της γλώσσας που δίνει βαρύτητα στην πληροφορία και παρουσιάζει ρεαλιστικά την πραγματικότητα. Η αμεσότητα ενισχύεται από την επικράτηση των ρηματικών συνόλων σε οριστική έγκλιση (ευνοήθηκαν, διεκδικούν, μεγαλοποίησαν) που δηλώνουν το πραγματικό και βέβαιο. Τη συγκεκριμένη υφολογική επιλογή καθιστούν εμφανέστερη τα στοιχεία προφορικότητας (ιστορίες για αγρίους, στρώνουν έδαφος), η χρήση λαϊκού λεξιλογίου (βατόμouro, ταρατσες, μπόλικο), εκφράσεων αργκό (τρολάρισμα), καθώς και ξενικών εκφράσεων (X-man, κομάντο, επαναστατικό parkour).

Ο ειρωνικός, καταγγελτικός και σατυρικός χαρακτήρας του κειμένου διαφαίνεται από την χρήση ποιητικής γλώσσας, σχημάτων λόγου (χρυσό ειδησεογραφικό βατόμouro, στρώνουν έδαφος) και λέξεων με δηκτική διάθεση (ευφάνταστα σχόλια). Αντίστοιχη είναι και η χρήση των μεταφορικών εκφράσεων μέσα σε εισαγωγικά («θερμοκέφαλους», «Ιπτάμενοι», «επαναστατικό parkour», «κομάντο») που δηλώνουν ειρωνεία και ενισχύουν το καταγγελτικό ύφος. Επίσης, με τη χρήση των αποσιωπητικών (Γι' αυτό το ...

⁴ Έκφραση- Έκθεση, Ενιαίο Λύκειο, β' τεύχος, σελ 36-37

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2015
Α' ΦΑΣΗ

E_3.ANλ2Γ(α)

χρυσό ειδησεογραφικό βατόμυρο) δηλώνεται αποδοκιμασία για την τακτική των ειδησεογραφικών μέσων και πρακτικών.

Γ2. α.⁵ Αν και η αποστολή της δημοσιογραφίας είναι να προασπίζει την αλήθεια, συχνά διαπιστώνονται **αυθαιρεσίες** από μέρους της. Συγκεκριμένα, ενώ ευθύνη των δημοσιογράφων είναι να καταγγέλλουν τα «κακώς κείμενα», δε δικαιώνουν το ρόλο τους. Αντίθετα, **αποσιωπούν** άνομες πράξεις και καταβάλλουν **άοκνες προσπάθειες** να εξυπηρετήσουν οικονομικά και πολιτικά **συμφέροντα**. Έτσι, όμως, καθίστανται όμηροι των ισχυρών και ευνοούν τις ατασθαλίες και τη διαφθορά. (60 λέξεις – 6= 54)

β.⁶ Η δευτερεύουσα αναφορική ονοματική πρόταση είναι η εξής: «**που καταβάλλουν τα τελευταία χρόνια**». Η πρόταση είναι αναφορική ονοματική **προσδιοριστική**, γιατί είναι **απαραίτητος προσδιορισμός** του όρου: «**προσπάθειες**», δε χωρίζεται με κόμμα και δεν μπορεί να παραλειφθεί από την περίοδο.

Δ.⁷ ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΛΟΓΟΥ

A. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Αγαπητοί τηλεθεατές ή Κυρίες και Κύριοι,

Στις μέρες μας, μεγάλοι τηλεοπτικοί σταθμοί, προβάλλουν, με τρόπο υπερβολικό και δραματοποιημένο αναταραχές και συγκρούσεις που ξεσπούν στην πρωτεύουσα της χώρας μας, πρακτική με επιπτώσεις στην πολιτική της σταθερότητα. Το γεγονός αυτό καταδεικνύει ότι τα τηλεοπτικά μας κανάλια δεν παρέχουν την απαιτούμενη αντικειμενική πληροφόρηση η οποία αποτελεί εγγυητή της ύπαρξης του δημοκρατικού πολιτεύματος και της εύρυθμης λειτουργίας του. Αντίθετα, για να εξυπηρετήσουν τα δικά τους κι αλλότρια συμφέροντα, επιδίδονται στην παραπληροφόρηση. Η πρακτική τους όμως αυτή αναμφισβήτητα υπονομεύει το δημοκρατικό πολίτευμα.

B. ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ

1^ο Ζητούμενο (Απόδειξη)

Με την παραπληροφόρηση τα κανάλια απειλούν ακρογωνιαίους λίθους του δημοκρατικού πολιτεύματος, όπως η καθολική και ενεργητική συμμετοχή των πολιτών στα κοινά, προϋπόθεση της άρσης των συλλογικών προβλημάτων.

⁵ Ο συγκεκριμένος τύπος άσκησης υποδεικνύεται από την Τράπεζα θεμάτων του ΙΕΠ για τη Β' Τάξη Λυκείου

⁶ Έκφραση- Έκθεση, Ενιαίο Λύκειο, β' τεύχος, σελ 176

⁷ Το θέμα της παραγωγής λόγου ανταποκρίνεται στις σελ. 26-28 & 56-62 του τεύχους της Έκφρασης- Έκθεσης

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2015
Α΄ ΦΑΣΗ

E_3.ΑΝλ2Γ(α)

- Ο μονοδιάστατος χαρακτήρας της πληροφόρησης και η διασπορά πλαστών ειδήσεων, στερούν από τους πολίτες τη σφαιρική εποπτεία και αντικειμενική γνώση της κοινωνικοπολιτικής πραγματικότητας, κάμπτουν την κριτική τους σκέψη και αντίσταση και, χειραγωγώντας τη γνώμη τους, καταργούν την αυτονομία των επιλογών τους.

- Με τη στρέβλωση των γεγονότων, την εντυπωσιοθηρία, την αποσιώπηση ή συσκότιση της αλήθειας, τον προσανατολισμό της κοινής γνώμης σε θέματα που αφορούν στην ιδιωτική ζωή και στην κατανάλωση, εφησυχάζουν και αποπροσανατολίζουν τους πολίτες από φλέγοντα θέματα της δημόσιας ζωής και τους καθιστούν τελικά παθητικούς θεατές της ετεροκαθοριζόμενης ζωής τους.

Η κατασκευασμένη και ελεγχόμενη πληροφόρηση εξανδραποδίζει πνευματικά και ψυχικά τους πολίτες. Τους στερεί, δηλαδή, την ελευθερία της σκέψης και της έκφρασης, του σχηματισμού προσωπικής και ανεξάρτητης βούλησης.

- Με τη συνειδητή εμπλοκή του σχολίου στην είδηση ο δέκτης φορτίζεται συναισθηματικά, δυσκολεύεται να εντοπίσει το καίριο και το αληθινό στην πληροφόρηση και τελικά να αντιμετωπίσει με ευθυκρισία τα γεγονότα.

- Προβάλλοντας ως μοναδική τη χαλκευμένη αλήθεια, η παραπληροφόρηση αναιρεί τον πλουραλισμό και την πολυφωνία που εκφράζουν στο σύνολό της την πολιτική ζωή. Έτσι οι πολίτες αποκτούν ενημέρωση που πηγάζει από λίγα παντοδύναμα κέντρα εξουσίας. Ως εκ τούτου, δεν μπορούν να διασταυρώσουν τα γεγονότα, να βρουν την αλήθεια, να διαμορφώσουν ώριμη και αντικειμενική άποψη, εποικοδομητική στάση απέναντι στα γεγονότα.

- Καλλιεργεί την εμπάθεια, τη μισαλλοδοξία και, αναπότρεπτα, οδηγεί τους πολίτες σε πόλωση. Τη θέση της λογικής στον καθορισμό της στάσης τους παίρνουν οι παρορμήσεις και τα διεγερμένα, από τη συναισθηματική χειραγωγήση, ένστικτα. Αποτέλεσμα αυτού είναι οι πολίτες να στηρίζουν δημοκόλακες, λαοπλάνους ηγέτες, να ενστερνίζονται εχθρικές προς τη δημοκρατία αντιλήψεις και θέσεις, να υιοθετούν αντιδεοντολογική πολιτική συμπεριφορά.

Τέλος, η ετεροκατευθυνόμενη πληροφόρηση υπηρετεί την αδιαφάνεια στον τρόπο άσκησης της εξουσίας και καταλύει το κράτος δικαίου.

- Συγκαλύπτει κάθε αλήθεια που ενοχλεί τους κυβερνώντες και τους καταδικάζει στη συνείδηση του λαού. Αποσιωπά, δηλαδή, φαινόμενα κατάχρησης εξουσίας, όπως σκάνδαλα διαφθοράς και δοσοληψίες με τους πολίτες χάριν της ψηφοθηρίας.

- Διαδίδει φήμες ανεπιβεβαίωτες, συκοφαντεί και σπλώνει υπολήψεις, με τη μορφή, συνήθως, της αποκάλυψης στοιχείων της ιδιωτικής ζωής πολιτικών αντιπάλων της κομματικής γραμμής που ακολουθούν τα κανάλια.

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2015
Α' ΦΑΣΗ

E_3.ΑΝλ2Γ(α)

- Με τον τρόπο αυτό η παραπληροφόρηση υποσκάπτει την αξιοκρατία στην ανάδειξη των αρχόντων και στην ανάληψη των πολιτικών αξιωμάτων.

Μετάβαση στο 2ο ζητούμενο

Η παραπληροφόρηση, λοιπόν, αποδεικνύει με απτό τρόπο ότι η Δημοκρατία, τόσο ως τρόπος σκέψης και ζωής, όσο κι ως τρόπος άσκησης εξουσίας, δεν είναι οριστική κατάκτηση των κοινωνιών. Δεν πρέπει όμως ποτέ να ξεχνούν οι πολίτες ότι η δημοκρατία συνυφαίνεται με το σεβασμό στην αξία της προσωπικότητάς τους, με την εφαρμογή και προάσπιση των δικαιωμάτων τους και, συνεπώς, με την ευτυχία τους. Για την διασφάλισή της, επομένως, χρειάζεται να πληρούνται ορισμένες καίριες προϋποθέσεις.

2ο ζητούμενο

Τη σπουδαιότερη προϋπόθεση αποτελεί η ύπαρξη δημοκρατικού πολιτεύματος, υγιούς και ισχυρού.

- Γιατί τα μέσα ενημέρωσης στα ολοκληρωτικά καθεστώτα είναι ελεγχόμενα και φιμωμένα. Λειτουργούν ως φερέφωνα και λιβανιστές, αγωγοί προπαγάνδας της μιας και μοναδικής εξουσίας.

- Στα δημοκρατικά καθεστώτα τα μέσα ενημέρωσης, απαιτείται να λειτουργούν ανεξάρτητα από κάθε κομματικό έλεγχο, όπως και από οικονομικά συμφέροντα. Αυτό, στην πράξη, υλοποιείται με τη χρηματοδότησή τους από κονδύλια που προβλέπονται στον κρατικό προϋπολογισμό.

- Αυτό δε σημαίνει, όμως, ότι η δημοκρατική πολιτεία χρειάζεται να μεριμνά για τον έλεγχο των όποιων αυθαιρεσιών τους, τον οποίο επιτυγχάνει με τη θέσπιση ανεξάρτητων και αποτελεσματικών οργάνων περιφρούρησης των ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων, όπως είναι το Εθνικό Συμβούλιο Ραδιοτηλεόρασης. Επίσης, χρειάζεται μια αποτελεσματική στην εφαρμογή της νομοθεσία που θέτει τα κανονιστικά πλαίσια στη δράση των ΜΜΕ, ώστε ποτέ να μην καταστρατηγούν τη δεοντολογία τους. Νομοθεσία, που προβλέπει άμεσα επιβαλλόμενες κυρώσεις σε όποιους λειτουργούς της πληροφόρησης παραβαίνουν το δημοκρατικό τους καθήκον.

Η άμεση και, όσο το δυνατόν, αντικειμενικότερη και σφαιρικότερη ενημέρωση προϋποθέτει δημοσιογράφους με ικανά εφόδια και αρετές, ώστε να ανταποκριθούν στις σύνθετες απαιτήσεις της άσκησης του λειτουργήματός τους.

- Πιο συγκεκριμένα, όσοι διακονούν τη δημοσιογραφία είναι αδήριτη ανάγκη να διαθέτουν πλατιά και στέρεη, ανθρωπιστική παιδεία, όπως και την κατάρτιση στα μέσα και στους τρόπους άσκησης του επαγγέλματος – λειτουργήματός τους.

- Επιβάλλεται να τηρούν τις αρχές του κώδικα της δεοντολογίας τους. Αυτός επιβάλλει τη διασταύρωση της πληροφορίας, πριν τη δημοσίευσή της, την αξιολόγηση της σπουδαιότητας των ειδήσεων για την κοινωνία και ανάλογη

ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2015
Α' ΦΑΣΗ

E_3.ΑΝλ2Γ(α)

ιεράρχησή τους, την αποφυγή παρεμβολής σχολίου στην είδηση, της αποσιώπησης γεγονότων και της εντυπωσιοθηρίας. Έχουν επίσης χρέος οι δημοσιογράφοι να σέβονται την ιδιωτική ζωή, να υπηρετούν το δημόσιο συμφέρον, να μην προσβάλλουν τα ήθη και τις ευαισθησίες της κοινωνίας, να μη διχάζουν τους πολίτες.

- Πάνω από όλα, χρειάζεται να είναι έντιμοι, αμερόληπτοι, ενάρετοι και αδιάφθοροι.

Δεν αρκούν όμως η δημοκρατική πολιτεία και η υπευθυνότητα των δημοσιογράφων για την αντικειμενικότητα στην ενημέρωση. Είναι επιτακτική ανάγκη οι πολίτες να διαθέτουν παιδεία.

- Από αυτήν την παιδεία πηγάζει η ηθικοπνευματική τους καλλιέργεια και πολιτιστική τους αγωγή, η ισχυρή κοινωνική και πολιτική τους συνείδηση. Ειδικότερα, ο σεβασμός τους στα ανθρωπιστικά ιδεώδη και στους νόμους. Ο κριτικός και αδέσμευτος από ιδεοληψίες και δογματισμό τρόπος σκέψης τους, η αρετή της ανεκτικότητας στη διαφορετικότητα, η χρήση του δημοκρατικού διαλόγου ως μέσου διευθέτησης των διαφορών και διεκδίκησης των αξιώσεών τους. Οι πεπαιδευμένοι πολίτες σκέφτονται και δρουν με γνώμονα το συλλογικό συμφέρον, επιδεικνύουν ευαισθησία στα προβλήματα του συνανθρώπου, γνωρίζουν ότι η προστασία των δικαιωμάτων τους και η επίλυση των κοινωνικών προβλημάτων απαιτούν και τη δική τους συνειδητή συμμετοχή στις συλλογικές δράσεις.

- Από τη σφαιρική παιδεία εξαρτάται η ευρύτητα των εμπεριστατωμένων γνώσεών τους, όχι μόνον για την κοινωνικοπολιτική πραγματικότητα της χώρας τους και του κόσμου ολόκληρου, αλλά και για τον κόσμο της πληροφόρησης και επικοινωνίας.

- Επίσης, η πνευματική καλλιέργεια συντελεί στην άσκηση της κριτικής τους ικανότητας και στην πνευματική τους εγρήγορση, στην καχύποπτη στάση τους απέναντι στην πληροφόρηση. Στην απροκατάληπτη και αμερόληπτη αξιολόγησή της, στην αποδοχή ή στην απόρριψη της αλήθειας της, στο ενδιαφέρον τους για ουσιαστική και ποιοτική ενημέρωση, στην άμυνά τους απέναντι στην πνευματική και ψυχική τους ανελευθερία που επιδιώκει η κατευθυνόμενη πληροφόρηση.

Γ. ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Αγαπητό κοινό, η Δημοκρατία, όπως κι άλλες αξίες του πολιτισμού μας, διατρέχει κινδύνους. Αποτελεί ευθύνη όλων όσοι έχουν επίγνωση της αξίας του δημοκρατικού πολιτεύματος και αίσθημα χρέους για την προστασία του να καταδικάσουν την παραπληροφόρηση και να αγωνιστούν, με θεμιτές βέβαια ενέργειες, για την ποιοτική και αντικειμενική τους πληροφόρηση που κάθε δημοκρατικό σύνταγμα ορίζει.

Σας ευχαριστώ για τον χρόνο και την υπομονή σας.